

Represija nad braniteljicama/braniteljima ljudskih prava

Avugust 2017. – Decembar 2017.

Dosije br. 10

Žene u crnom su aktivistička grupa i mreža feminističko-antimilitarističke orijentacije, koju čine žene različite generacijske i etničke pripadnosti, obrazovnog nivoa, socijalnog statusa, životnih stilova i seksualnih izbora. Žene u crnom su osnovane 9. oktobra 1991. u Beogradu.

Od početka rada Žena u crnom (1991.) suočavaju se sa raznim vidovima represije, kako do strane državnih tako i nedržavnih aktera.

Usled eskalacije represije nad aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom početkom 2014. godine, Žene u crnom su počele sa sastavljanjem Dosijea koji se na analitičan i sistematičan način bave napadima na aktivistkinje/aktiviste. Dosije br. 10 se bavi dešavanjima u periodu od avgusta 2017. do decembra 2017.

U prvom delu ovog dosijea bavićemo se razvojem situacije povodom prethodnih napada u navedenom periodu. U drugom delu ćemo se osvrnuti na aktuelni politički i društveni kontekst u Srbiji.

Napadi na aktivistkinje/e na događajima koje su organizovali

Događaji i akcije koje organizuju Žene u crnom i druge srodne organizacije su tokom tokom maja i juna učestalo bili meta napada ekstremno-desničarskih organizacija, o čemu je bilo reči u Dosijeju 9. Iako se radilo o široj i organizovanoj akciji sa ciljem ometanja i sprečavanja aktivnosti koje se bave suočavanjem sa prošlošću, kao i uprkos činjenici da su prilikom napada i ometanja vršene radnje (pretnje, ometanje javnog skupa) koje podležu krivičnoj odgovornosti, policija, kao ni tužilaštvo nisu preduzeli nikakve radnje u cilju procesuiranja počinitelja.

Tokom samih skupova, delovanje policije je takvo, da ima visok stepen tolerancije za osobe koje ometaju skupove, te se često pretnje i uvrede lične prirode dešavaju u prisustvu policajaca koji retko reaguju u takvim slučajevima.

Poslednji primer je protest "Stop okupaciji!", koji je održan 22.12. 2017. u centru Beograda, u cilju podrške miru u Izraelu/Palestini. Tokom protesta grupa izraelskih turista je vređala i pretila aktivistima, unosila im se u lica i sl.¹ Policija je stajala sa strane i nije reagovala.

Povodom skupa kojim su Žene u crnom 10. 07. 2017. godine u Beogradu obeležile godišnjicu genocida u Srebrenici i koji je na zahtev policije morao biti pomeren na drugu lokaciju, iz razloga jer su se na zakazanom mestu i u zakazanom terminu okupili pripadnici ekstremno-desničarskih grupa, Žene u crnom su uputile dopis policiji. U dopisu se na osnovu Zakona o dostupnosti informacija od javnog značaja tražilo da nam se dostavi prijava skupa ekstremnih-desničara, kao i policijski izveštaj o navedenom događaju.

1 <https://www.rferl.org/a/belgrade-israel-tourists/28933765.html>

Po zakonu o okupljanju građana, organizator skupa je dužan da o organizaciji skupa obavesti policiju. Policija ne izdaje dozvolu za organizovanje, ali ima pravo da u slučaju da postoji opravdana opasnost da će doći do remećenja javnog reda i mira ili nasilja, zabrani održavanje skupa. U konkretnom slučaju kada je već prijavljen jedan skup, policija nije smela da dozvoli održavanje drugog skupa na istom mestu i u isto vreme, pogotovo kada je u pitanju skup čiji je jedini cilj da ometa ili spreči već prijavljen skup. Podsećamo da su nam policajci tom prilikom rekli da je "kontra skup" prijavljen tog dana, a da je naređenje da se on dopusti došlo iz kabineta Ministra policije.

Policija ni nakon 5 meseci nije odgovorila na dopis Žena u crnom i dostavila tražena dokumenta.

Slučaj Informer

U dnevnom listu Informer, koji je pod kontrolom vladajuće stranke, 09.11.2016. je objavljen naslovnoj strani tekst „ŽENE U CRNOM NAJVEĆI STRANI PLAĆENICI: Zapad im dao 1.587.596 evra da optužuju Srbiju za ratne zločine“.² U ovom tekstu je se navodi da su Žene u crnom navedeni iznos novca dobile u poslednje dve godine i to sa ciljem da se "napada i destabilizuje država Srbija". U tekstu su navedeni donatori, kao i iznosi novca koji su dali, a organizacija Žene u crnom se naziva "anti-srpskom". Podaci objavljeni u tekstu su u potpunosti netačni. Žene u crnom su za navedeni period od donatora, za konkretne projekte dobili skoro desetstruko manje novca, nego što je navedeno u tekstu.

Žene u crnom su u decembru 2016., podnele tužbu protiv Informera za povredu ugleda. Do sada je održano 4 ročišta. Na ročištu od 26. 09. 2017. iskaz je dala Staša Zajović. Tom prilikom je trebalo da svoj iskaz da I tuženi Dragan Vučićević, vlasnik i gl. i odg. urednik Informera, čime bi pretresni postupak bio okončan i sud bi mogao da donese presudu. Iako je bio uredno pozvan, Vučićević se nije pojavio, a njegova pravna zastupnica je obavestila sud da Vučićević u isto vreme ima još jedno suđenje. Iz tog razloga je zakazano novo ročište za 25.12. 2017. **Naknadnim uvidom u raspored suđenja, utvrđeno je da u predmetu koji je Vučićevićeva pravna zastupnica navela kao razlog njegovog ne dolaska, 26. 09. nije bilo zakazano ročište.** Na ročištu održanom 4.12.2017., tuženi Vučićević se ponovo nije pojavio, a njegova pravna zastupnica je obavestila sud da je "službeno sprečen", o čemu će naknadno dostaviti dokaz. Novo ročište je zakazano za 25. 01. 2018.

Politički i društveni kontekst

U periodu koji obuhvata ovaj dosije, svi opšti trendovi u društvu su nastavljeni. Tu se pre svega misli na jačanje autoritarne vlasti Aleksandra Vučića, njegove partije SNS i njihovih koalicionih partnera. Ovo jačanje autoritarnih tendencija, očekivano je praćeno urušavanjem krhkih institucija, građenih od 2000. godine i obaranja režima Slobodana Miloševića.

2 <http://informer.rs/vesti/politika/101988/ZENE-CRNOM-NAJVECI-STRANI-PLACENICI-Zapad-dao-evra-optuzuju-Srbiju-ratne-zlocine>

Jačanje autokratije i urušavanje institucija

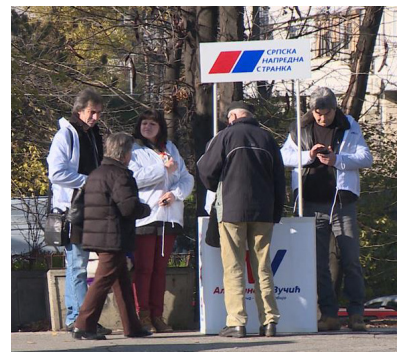
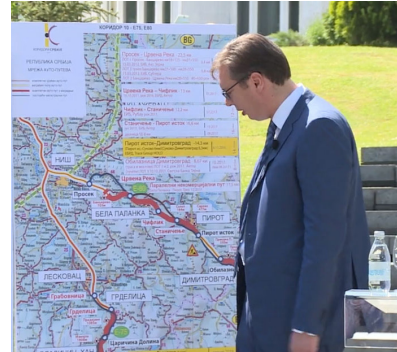
Iako je Aleksandar Vučić zvanično na poziciji predsednika, koji po Ustavu Republike Srbije ima veoma ograničena ovlašćenja, on u stvarnosti u potpunosti kontroliše izvršnu vlast, a Premijerka Ana Brnabić, kao i ministri u Vladi Republike Srbije direktno odgovaraju i sprovode naloge Aleksandra Vučića, iako po Ustavu predsednik nema nikakve nadležnosti nad vladom.

O sveprisutnosti Aleksandra Vučića i njegovom protivpravnom mešanju u najšire segmente državnih poslova i institucija govori i njegova bizarna izjava da je sam crtao trasu autoputa i železničke pruge koji trebaju da budu izgrađeni.³

Gotovo svi najveći mediji su pod kontrolom vlasti. Kritičke glasove na račun vlasti je skoro nemoguće čuti na mejnstrim medijima. U isto vreme svako ko se usudi da kritikuje vlast, biva izložen medijskom linču u kojem se koriste sva moguća sredstva, uključujući i očigledne laži, kao i napade ad hominem i na članove porodice.

U 5 opština su 24.12.2017. održani lokalni izbori. Vlasti su sve resurse uključili u kampanju, a Predsednik države je lično uzeo učešća u kampanji, a takođe i većina ministara. Registrovane su brojne zloupotrebe državnih sredstava u kampanji, biračima je nuđen novac, kao i druge nagrade, ako glasaju za vladajuću stranku. Opozicionim aktivistima je prećeno. Zbog celokupne atmosfere, deo opozicionih stranaka se povukao iz izbornog procesa. Na dan glasanja su primećene brojne nepravilnosti, nepravilnosti, od kojih je najveća, masovna pojava javnog glasanja. Birači su prinđeni da pokažu svoj glasčki listić, da bi na taj način "dokazali" da su glasali za SNS. Na svim biračkim mestima, kao i u njihovoj neposrednoj okolini primećeno je desetine aktivista SNS-a koji su vodili evidenciju o tome ko i kako da glasa. Epilog ovakvog izbornog procesa je ubedljiva pobeda SNS-a u svih pet opština. U jednoj od opština je SNS dobio skoro 80% glasova, što samo po sebi govori o kompromitaciji izbora, kao slobodnog izražavanja volje.⁴

Ova dešavanja deluju zabrinjavajuće, pred lokalne izbore u Beogradu, koji će biti održani u martu 2018. godine. Kako je ulog znatno veći, očekuju se još veći pritisci i zloupotrebe od strane vlasti.

Pritisci na medije

Pored direktnih pritisaka na medije, jedan od glavnih problema su i ekonomski pritisci. Državne institucije, kao i javna preduzeća se po pravilu ne oglašavaju u medijima koji su kritični prema vlasti. Takođe se od strane vlasti vrše pritisci na privatne kompanije da se takođe ne reklamiraju u tim medijima.

Izmenama medijskih zakona, uveden je propis da država, kao i lokalne samouprave, ne mogu biti vlasnici medija. Istim izmenama je uvedena obaveza projektnog finansiranja privatnih medija od strane lokalnih samouprava, koji bi imali obavezu da izveštavaju javnost o radu lokalnih samouprava. Prilikom konkursa dešavaju se brojne zloupotrebe i sredstva se dodeljuju bez ikakvih profesionalnih kriterijuma. Gotovo sav novac dobijaju mediji koji su bliski vlasti. Dešavali su se i slučajevi da je novac dodeljivan medijima koji su osnovani samo nekoliko dana pre konkursa. Na ovaj način se lokalni mediji drže pod kontrolom i njihovo izveštavanje se svodi na promociju vlasti.⁵

3 <http://rs.n1info.com/a252404/Vesti/Vesti/Poslednja-Vuciceva-konferencija-za-stampu.html>

4 <http://rs.n1info.com/a351611/Vesti/Vesti/Izbore-u-Negotinu-Pecincima-Presevu-Kostolcu-i-Mionici.html>

5 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/pozovi-v-radi-deobe-novca-za-medije/>

Rehabilitacija zločinaca i politike zločina

Međunarodni sud za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji je 22.11.2017. doneo prvostepenu presudu načelniku generalštaba Vojske Republike Srpske Ratku Mladiću. Za počinjene ratne zločine, uključujući i genocid u Srebrenici, on je osuđen na doživotnu kaznu zatvora. Reakcije vlasti u Srbiji su po običaju bile neprimerene. Niko od najviših zvaničnika nije osudio, niti se ogradio od zločina koji su presudom dokazani. Gotovo da niko nije pomenuo žrtve, dok su svi u svojim izjavama dovodili u pitanje objektivnost rada MKSJ. Najdalje je otišao ministar Nenad Popović koji je izjavio: "Taj sud nema veze sa pravom i pravdom, već je reč o običnom političkom instrumentu, formiranom sa ciljem da čitavu srpsku naciju predstavi kao genocidnu".⁶

Mediji pod kontrolom vlasti su u svom izveštavanju pozitivno predstavili Ratka Mladića, čak je i zbog njegovih navodnih zdravstvenih problema predstavljen kao žrtva. MKSJ se osporava objektivnost i legitimitet. Žrtve Ratka Mladića, kao i njegovi zločini su skoro u potpunosti ignorisani. Izdvajamo nekoliko primera ovakvog izveštavanja: državna televizija RTS je povodom presude Mladiću imala specijalnu emisiju u kojoj su jedini gosti bili osuđeni ratni zločinac Nikola Šainović, šef kabineta predsednika Vučića i jedan od advokata ratnih zločinaca, dnevni list "Srpski telegraf" je svojim čitaocima nakon presude poklonio kalendar sa likom Ratka Mladića⁷, dnevni list "Večernje novosti", u kome upravljačka prava ima Vlada Srbije, koja je nedavno na mesto gl. i odg. urednika postavila Milorada Vučelića, jednog od najvećih ratnih huškača iz devedesetih, su na naslovnoj strani objavili kao glavnu vest citat Ratka Mladića: "Boriću se dok sam živ da ukinem laž o ratu Srba".⁸

Svoj odnos prema ratnim zločinima vlasti Srbije su pokazale i odlukom da Vladimira Lazarevića, koji je osuđen za ratne zločine na Kosovu postave za predavača na Vojnoj akademiji Vojske Srbije. Obrazlažući tu odluku ministar odbrane Aleksandar Vulin je izjavio: "Uveli smo pravilo da najistaknutije starešine iz ratova koji su za nama, dobiju prostor na Vojnoj akademiji i da drže predavanja kadetima, pa i sadašnjim generacijama oficira. To je na neki način ispravljanje nepravde koja im je naneta prethodnih godina".⁹ Da bi apsurd bio potpun, tema prvog predavanja, održanog 26.10.2017. je bila: „Heroizam i čovečnost srpskih vojnika u odbrani od NATO agresije i u izvođenju protivterorističke operacije na KiM 1998-1999.“¹⁰

Na delu je potpuna rehabilitacija politike koja je dovela do ratova i ratnih zločina, kao i osuđenih ratnih zločinaca. Oni su česti gosti u medijima i na televizijama, čak i u zabavnim emisijama. Jedan od njih Veselin Šljivančanin, osuđen za zločine u Vukovaru je često u pratnji predsednika Vučića.¹¹

Teror nad izbeglicama

Odnos Republike Srbije prema izbeglicama se može jasno sagledati na slučaju Dževdeta Ajaza.

Dževdet Ajaz, državljanin Turske, je kurdski politički aktivista. On je u Turskoj, na osnovu njegovog "priznanja" datog nakon torture, osuđen na 15 godina zatvora, zbog "rušenja ustavnog poretka". Stigavši u Srbiju, zatražio je azil. Tokom njegovog boravka u Srbiji, u vreme razmatranja njegovog zahteva za azilom, stigao je zahtev turskih vlasti da im se Ajaz izruči. Vlasti Srbije su pokrenule inicijativu za njegovo izručenje. Komitet UN protiv torture doneo je preporuku kojom traži od vlasti Srbije da se uzdrže od izručenja Dževdeta Ajaza, jer postoji rizik da bi mogao biti izložen torturi u matičnoj zemlji.

6 <http://rs.n1info.com/a343888/Vesti/Vesti/Vucic-i-funkcioneri-o-presudi-Mladicu.html>

7 <http://www.telegraf.rs/vesti/srbija/2913868-naslovne-strane-sutrasnjih-novina-prelistavanje-stampe-za-cetvrtak-23-novembar-2017-godine>

8 <http://www.republika.rs/vesti/srbija/27961/jagma-srpskim-telegrafom-mladicev-poster-arkan-rasprodali-ceo-tiraz-nastavljamo>

9 <http://rs.n1info.com/a335737/Vesti/Vesti/Lazarevic-ce-biti-predavac-na-Vojnoj-akademiji.html>

10 <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:692670-Lazarevic-o-mamcu-koji-je-gutao-NATO-VIDEO>

11 <http://rs.n1info.com/a332845/Vesti/Vesti/Vucic-o-Sljivancaninu-u-Rumi.html>

I pored ove preporuke 25. 12. 2017., Ajaz je izručen Turskoj. Država Srbija je ovim činom prekršila svoje obaveze iz Konvencije Ujedinjenih Nacija protiv torture kojom je u članu 3. propisano:

*"Niti jedna država članica neće proterati, vratiti niti izručiti osobu drugoj državi ako postoje ozbiljni razlozi za sumnju da može biti podvrgnuta torturi."*¹²

Srbija je postala jedina zemlja u Evropi koja saraduje sa Turskom u progonu njenih građana na političkoj i nacionalnoj osnovi.

Ajazu je neposredno pred izručenje odbijen zahtev za azilom u Srbiji, iako on predstavlja tipičan primer osobe kojoj je neophodna takva vrsta zaštite, što pokazuje da Srbija samo formalno ima sistem azila, a da u realnosti on ne postoji i da strani državljani u nevolji ne mogu računati na bilo kakvu zaštitu. U slučaju Dževdeta Ajaza posebno je sramno, što se on žalio na prvostepenu odluku da mu se odbije zahtev za azilom i da je izručen Turskoj, iako je drugostepeni postupak još uvek u toku.¹³

*Mirko Medenica
Beograd, 28.12.2017.*

12 http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Konvencija%20protiv%20torture%20UN.pdf

13 <https://insajder.net/sr/sajt/vazno/9146/Turski-dr%C5%BEavljanin-izru%C4%8Den-uprkos-preporuci-Komiteta-UN-protiv-torture.htm>